

# Motion till riksdagen

1987/88:Ju14

av Margareta Palmqvist m. fl. (s)

om förbättringar inom rättshjälpsystemet  
(prop. 1987/88:73)

---

Propositionen innehåller enligt vår mening en rad förbättringar inom rättshjälpsystemet. Även efter det att föreliggande förslag genomförts återstår angelägna förbättringar att genomföra. Som framgår av propositionen har "den allmänna rättshjälpen varit utsatt för utomordentligt hårdföra besparingsåtgärder och den har härigenom urholkats på ett olyckligt sätt".

I propositionen anges vidare att förslaget *inte* leder till "att återställa rättshjälpens värde som social förmån till den nivå den hade på 1970-talet".

Med hänsyn till att det fastslagits att syftet med rättshjälpen skall vara att "ingen av ekonomiska skäl är förhindrad ta till vara sina rättsliga intressen" då behov av rättshjälps föreligger behövs ytterligare ett antal förbättringar. Visserligen skall den rättssökande i allmänhet bidra efter förmåga till kostnaderna för rättshjälpen. Dessa blir emellertid även fortsättningsvis betungande om förslaget genomförs utan vissa ändringar och justeringar.

1. Regeln, om att rättshjälps i ärende om bodelning mellan två makar inte kan beviljas annat än då det föreligger särskilda skäl för rättshjälps, är även enligt förslaget sträng. De särskilda skälen är så restriktivt preciserade i motiven till förslaget att de kan leda till att bodelningsförrättningar kommer att klandras i mycket större utsträckning än nu. I händelse av klander avgörs frågan av domstol och part erhåller då fulla möjligheter till rättshjälps och rättshjälpsbiträde. Följden kan också bli att den svagare parten ingår ett ofördelaktigt bodelningsavtal.

Som Föreningen Jurister vid allmänna advokatbyråer framhållit i ett remissyttrande föreligger starka skäl för att biträde i "vissa situationer skall kunna förordnas även i bodelningsärenden". Detta bör kunna ske då det ur social synpunkt är av stor betydelse för parten exempelvis då tvist föreligger om gemensam bostad eller då ena parten saknar tillgångar av betydelse.

2. I vissa utlänningsärenden har praxis varit alltför restriktiv då det gäller beviljande av rättshjälps. Som DO framhållit har detta varit fallet i angelägenheter om flyktningförklaring och resedokument, om upphävande av utvisning på grund av brott, om svenskt medborgarskap i vissa ärenden där SÄPO avgett yttrande samt i angelägenheter rörande etnisk diskriminering.

En förändring av denna praxis synes inte vara möjlig utan att vissa lagändringar görs i linje med DO:s förslag.

3. De rättssökandes andel av rättshjälpskostnaderna framför allt grundavgifterna blir enligt förslaget alltför hög särskilt i de lägre inkomstlägena. Med en årsinkomst om 30 000 kr. blir avgiften 440 kr. mot nuvarande maxbelopp 350 kr. (1987).

4. I konsekvens med vad som angetts ovan under punkt 3 bör en generösare syn övervägas vad gäller möjligheten till eftergivande och jämkning av avgift som rättssökande skall betala för rådgivning. Den väsentliga orsaken till den drastiska nedgången i antalet rådgivningar är att avgifterna inte kan jämkas i tillräcklig utsträckning för låginkomsttagare och socialhjälpstagare.

Rådgivningen har minskat med två tredjedelar sedan 1980/81.

Kostnaderna uppgick då till 2 380 000 kr. och 1986/87 till 757 000 kr. Enligt förslaget skall den som har en inkomst om 20 000 kr. betala 220 kr. för en timmes rådgivning; med en inkomst om 30 000 och 40 000 kr. skall man betala 440 kr. för samma rådgivningstid (prop. sid. 45 och 88). Denna avgift avser 1987. Timkostnadsnormen har höjts från 445 kr. för 1987 till 490 kr. för 1988. I motsvarande mån höjs grundavgift och rådgivningsavgift.

5. Det förekommer allt fler uppgifter om att rättshjälpsbiträden och offentliga biträden, som inte är advokater eller biträdande jurister på advokatbyråer, icke utför sina uppdrag på ett icke tillfredsställande sätt eller på ett sätt som står i strid med god advokatsed.

Privatpraktiserande jurister utanför enskilda och allmänna advokatbyråer kan inte bli föremål för något disciplinärt förfarande.

Med hänsyn framför allt till de rättssökandes intressen och ur rättssäkerhetssynpunkt borde regeln i § 21 göras än mer restriktiv än enligt propositionen. Då det gäller offentligt försvar gäller än strängare regler än enligt nuvarande bestämmelser i rättshjälpslagen.

De kostnadsökningar som uppstår genom de i motionen föreslagna ändringarna är förhållandevis små. De föreslagna ändringarna skulle i betydande utsträckning gynna de allmänna advokatbyråerna. De har under en följd av år bedrivit sin verksamhet med betydande underskott. Ett avsevärt antal byråer har lagts ner. Reella kostnadsökningar som skulle uppstå kan täckas genom omfördelning inom rättsväsendet.

## Hemställan

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ytterligare justeringar av rättshjälpsystemet.

Stockholm den 26 januari 1988

*Margareta Palmqvist (s)*

*Stig Gustafsson (s)*

*Håkan Strömberg (s)*